

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap betreffende de Associate-degreeprogramma's d.d. 20 december 2011 (Kamerstuk 31 288, nr. 249).

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Bošnjaković-van Bommel

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

- 1. Stand van zaken Associate degree**
- 2. Mijn inzet**
- 3. Aanbevelingen in Plan van Aanpak**
Tweesporenbeleid
Platform van stakeholders
Communicatie
Herijken en herbeoordelen van bestaande Ad's
- 4. Reacties van stakeholders**
- 5. Tot slot**

II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het advies voor de definitieve invoering van de Associate degree. Naar aanleiding van het advies en de brief van de staatssecretaris daarover hebben zij nog enkele opmerkingen en vragen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de beleidsreactie inzake het advies van de commissie Associate degree over de aanpak van de definitieve invoering Associate-degreeprogramma's (Ad-programma's) in het hbo.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de onderhavige brief van de staatssecretaris. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij stellen hierover een aantal vragen.

1. Stand van zaken Associate degree

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd waarom er gestreefd wordt naar 15% Ad-studenten in 2020. Is dit percentage inhoudelijk gemotiveerd? Heeft het zin om naar een percentage te streven of is het beter als een situatie van (studenten-)vraag en (opleidingen-) aanbod leidt tot een optimaal percentage? Dat sluit aan op een andere vraag van de leden; zelfs uit het advies en de reactie van de staatssecretaris daarop is het moeilijk in te schatten hoeveel behoefte er is aan Ad'ers. Dat het midden- en kleinbedrijf blij is met deze diploma's is prima voor het beroepspectief maar is deze vraag naar Ad'ers duurzaam of worden ze door MKB'ers¹ vooral ingezet als goedkopere bijna-hbo'ers in crisistijd, zo vragen de leden.

De leden van de PVV-fractie onderschrijven de doelstellingen die met de Associate degree beoogd worden en steunen de voornemens tot een daadkrachtige invoeringsstrategie. De leden twijfelen echter of deze daadkracht zich van papier in werkelijkheid zal vertalen.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom er een doelstelling van 15% instroom in Ad-programma's wordt vastgelegd, terwijl de staatssecretaris verschillende keren aangeeft instellingen en werkgevers veel vrijheid te willen geven in het (door)ontwikkelen van de Ad-programma's. Hoe is de centrale doelstelling te verenigen met het idee dat dit een ontwikkeling van onderop is, zo vragen de leden.

¹ MKB: Midden- en Kleinbedrijf.

De leden van de SP-fractie vragen waar het streefcijfer van 15% deelnemers aan Ad-programma's in 2020 op gebaseerd is. Het Europees gemiddelde is momenteel 12%, en deze programma's lopen al veel langer. Gezien het huidige Nederlands percentage van 1% vragen de leden of 15% een realistisch percentage is. Ook vragen de leden waarom er een streefcijfer is vastgesteld en niet aan de instellingen wordt overgelaten in hoeverre er aan deze programma's wordt deelgenomen. Gaat dit streefcijfer niet ten koste van het huidige aanbod hbo-opleidingen? De leden vragen de staatssecretaris wat het gevolg zal zijn wanneer dit streefcijfer niet gehaald wordt. Worden de instellingen dan verplicht Ad-programma's aan te bieden, zo vragen zij. De leden vragen de staatssecretaris toe te lichten hoe de deelname aan de Ad-programma's bevordert gaat worden. Er lijkt een discrepantie te zijn tussen het forse streefcijfer enerzijds en de wens om alleen Ad-richtingen op een aantal specifieke terreinen aan te bieden anderzijds. Kan de staatssecretaris dit verder toelichten, zo vragen de leden.

De leden vragen waar de wens voor de Ad-programma's vanuit het bedrijfsleven en de studenten door wordt veroorzaakt? Waarom kunnen de huidige mbo- en hbo-opleidingen niet aan deze vraag voldoen? Waarin zit inhoudelijk het verschil tussen de Ad-programma's en het reguliere opleidingen aanbod, zo vragen de leden.

2. Mijn inzet

De leden van de PvdA-fractie vinden de «zelfstandige profilering» van de Ad binnen de bachelor een punt van aandacht. De leden begrijpen deze keuze. Het karakter van de Ad is echt anders dan dat van de reguliere hbo-bachelor, zo merken zij op. De leden hechten er wel aan om te benadrukken dat deze zelfstandige profilering niet mag leiden tot een niveauverlaging van de Ad. Voorts vragen de leden hoe de doorstroom van Ad-studenten in de reguliere bachelor wordt vormgegeven. Zal dit een proces van selectie zijn? Zo ja, wie stelt dan de selectiecriteria vast? Zal selectie de Ad aantrekkelijker of juist minder aantrekkelijk maken voor mensen die nog niet zeker weten of ze de hele bachelor willen doen, zo vragen zij. De leden constateren dat de Ad volgens de staatssecretaris een belangrijke rol heeft bij de profilering van hogescholen. De leden vragen op basis hiervan of die profilering voor de staatssecretaris een doel of een middel is. Door de nauwe aansluiting bij reguliere hbo-opleidingen moet de Ad duidelijk tot het domein van het hoger onderwijs horen. Dat is geen verkeerd streven, zo menen deze leden. De leden vragen wat dat betekent voor de definitie «hoogopgeleid». Zal dat ook op een Ad-afgestudeerde slaan, zo vragen de voornoemde leden.

Het niet overnemen van de aanbeveling om de bestaande Ad-programma's uit de pilotfase niet zo maar om te zetten naar een definitieve status kan bij de leden op weinig begrip rekenen. De redenen die ervoor worden gegeven zijn bepaald niet overtuigend en de leden hechten eraan dat de Ad een goede start maakt. Daarbij hoort dat de programma's goed geëvalueerd worden voor ze op reguliere wijze worden voortgezet, zo menen deze leden.

De leden van de PVV-fractie betreuren het zeer dat de Associate degree alleen onderdeel zal uitmaken van het hbo. De leden geven er de voorkeur aan de Associate degree positief neer te zetten als toptraject binnen het mbo om een negatief imago als zijnde het laagste niveau van het hbo te voorkomen. De leden zijn van mening dat het mbo ook toponderwijs verdient. De leden hebben diverse signalen uit het veld opgevangen dat de indruk bestaat dat het hbo niet bereid is zich bijzonder in te spannen om de Associate degree vorm te geven. De leden veronderstellen dat de wens tot profilering met een Associate degree minder leeft bij het hbo dan

het geval zou zijn wanneer deze zou zijn ondergebracht bij het mbo. De leden vinden dit een zorgelijke gedachte en volgen de ontwikkelingen dan ook kritisch. De leden vragen voorts wat de reden is om te veronderstellen dat het hbo-niveau niet gewaarborgd zou zijn indien de Associate degree wordt ondergebracht bij het mbo.

De leden merken tevens op dat zij voorstander zijn van een sterke rol voor de private opleidingen om concurrentie en kwaliteit te bevorderen. De leden vragen welke mogelijkheden er zijn om de Associate degree te bekostigen op de wijze zoals is voorgesteld voor deeltijdstudies.

Tevens vragen de leden op welke wijze het hbo blijk geeft zich in de toekomst te willen profileren met het aanbieden van Associate degree-opleidingen. De leden menen dat dit vooralsnog een papieren voornemen zal blijken. De leden vragen op welke wijze het hbo in het verleden in de praktijk blijk heeft gegeven het Ad te omarmen als een manier om zich te profileren.

De leden van de CDA-fractie merken op dat in de aangenomen motie de Rouwe/van der Ham¹ is gevraagd om in overleg met het hbo en het mbo de mogelijkheden te onderzoeken om het mbo op zelfstandige wijze Associate degrees aan te laten bieden. De staatssecretaris heeft in de strategische agenda hoger onderwijs² aangegeven dat er overleg is geweest en dat er geconcludeerd is dat de Ad beter in het hbo ingebed kan worden. De leden vragen op basis van welke argumenten deze keus is gemaakt. Waarom stelt de staatssecretaris dat profilering van de Ad alleen op het hbo kan plaatsvinden? Waarom heeft de staatssecretaris er geen vertrouwen in dat ook het mbo een goede basis voor profilering van de Ad-programma's kan zijn? Bemoeilijkt de keuze om de Ad enkel en alleen bij het hbo onder te brengen de doorstroom van mbo-4 studenten naar een Ad-programma? Wordt met deze keus niet een kans gemist om het mbo zelf beter te profileren? Graag ontvangen deze leden een reactie van de staatssecretaris.

De leden merken voorts op dat de staatssecretaris aangeeft dat nieuwe Ad-programma's alleen ingesteld kunnen worden als de relevantie via een macrodoelmatigheidstoets wordt aangetoond. Anderzijds kiest de staatssecretaris er voor om niet mee te gaan met het advies om bestaande Ad-programma's uit de pilotfase niet automatisch een definitieve status te geven. De staatssecretaris geeft aan dat hij er van uit gaat dat instellingen zelf niet-rendabele opleidingen af zullen stoten. De leden vragen waarom de staatssecretaris hierin een onderscheid maakt tussen bestaande Ad-programma's uit de pilotfase en nieuwe Ad-programma's.

Voorts merken de leden op dat de Ad integraal deel wordt van de *human capital* agenda's. De leden zijn blij dat de Ad bij het topsectorenbeleid wordt betrokken. Juist bij deze programma's, die grotendeels door mensen gevolgd worden die al werken, is goede samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven noodzakelijk. De leden zien hierbij vooral kansen als het gaat om technische beroepen. Hier is veel behoefte aan en korte opleidingen kunnen werknemers in staat stellen zich snel bij te scholen. De Ad kan naar mening van de leden hierdoor een bijdrage leveren aan een leven lang leren. Deze leden vragen de staatssecretaris hoe hij dit wil bevorderen en hoe hij de rol van het bedrijfsleven hierin ziet.

De leden van de SP-fractie vragen de staatssecretaris het genoemde «systeem van toelaatbaarheid» dat het automatische doorstroomrecht vervangt verder toe te lichten. Hoe wordt bepaald wie wordt toegelaten tot een Ad-programma? Kan een jongere met uitsluitend een havo-diploma ook toegelaten worden, zo vragen de leden.

Voorts vragen zij waar de macrodoelmatigheidstoets uit gaat bestaan. In het onderzoeksrapport wordt gesteld dat die alleen aan de hand van

¹ Kamerstuk 32 253, nr. 19.

² Kamerstuk 31 288, nr. 194.

arbeidsmarktrelevantie wordt bepaald, de staatssecretaris stelt in zijn brief dat ook gekeken wordt naar het bestaande opleidingsaanbod.

De staatssecretaris wil ook afspraken maken met private aanbieders binnen het hoger onderwijs. Dit roept bij de leden de vraag op in hoeverre de Ad-programma's bekostigde opleidingen zijn. Kan de staatssecretaris de «zelfstandige diplomavergoeding» verder toelichten? Hebben (dual) studenten recht op studiefinanciering? En hoe past het recente voorstel om de deeltijdopleidingen uit het bekostigd onderwijs te schrappen in deze voorstellen, zo vragen de leden.

Tevens vragen de leden wat de titel van afgestudeerden gaat zijn. En wat het eindniveau? Geeft een voltooide Ad-opleiding recht op een hbo-diploma met aantekening of wordt het een soort mbo+ -diploma? Indien het Ad-diploma een volwaardig hbo-diploma is, hoe voorkomt de staatssecretaris dan een *downgrading* van het hbo-niveau? Hoe voorkomt de staatssecretaris dat de Ad-opleiding een vluchtroute wordt voor hbo-studenten, zo vragen de leden.

Tevens vragen de leden hoe deze nieuwe opleidingsvorm zich verhoudt tot de wens van het kabinet om het opleidingsaanbod in te perken. Voorts merken zij op dat de nadruk vooral ligt op de duale student. Hoe gaat de verhouding werkende en niet-werkende deelnemers eruit zien? Zal er een verschil in de (onderwijs-) praktijk en positie van de student zijn tussen de werkende student en niet-werkende student, zo vragen zij. Ook vragen de leden om meer verduidelijking over de positie van de Ad binnen de hbo-opleiding. Is het een compleet zelfstandig traject, of maakt de Ad onderdeel uit van een regulier traject? De staatssecretaris spreekt van een gewenste inbedding, maar hoe wordt dat in de onderwijspraktijk vormgegeven en hoe wordt het eigen karakter van de Ad dan geborgd, zo vragen de leden.

3. Aanbevelingen in Plan van Aanpak

Tweesporenbeleid

De leden van de SP-fractie vragen hoe de «gestuurde ontwikkeling op kansrijke top-25 trajecten» in het tweesporenbeleid zich verhoudt tot de onafhankelijkheid van onderwijsinstellingen. Hoort de inrichting van het onderwijsprogramma niet in zijn geheel bij de instelling zelf thuis, zo vragen de leden.

Platform van stakeholders

De leden van de PVV-fractie vragen welke stakeholders precies zitting zullen nemen in het op te richten platform van stakeholders.

De leden van de SP-fractie vragen om een nadere toelichting op het in te stellen platform. Is er inmiddels meer zicht op de taken en de samenstelling van het platform, zo vragen zij.

Communicatie

De leden van de CDA-fractie merken op dat de doelstelling is dat in 2020 15% van de hbo-bachelorstudenten instroomt in Ad-programma's. Hiervoor is onder andere een grotere bekendheid onder studenten en werkgevers nodig. De staatssecretaris geeft aan dat hiervoor een doeltreffende communicatiestrategie nodig is. In 2007 heeft de regering in antwoord op vragen van de leden van de CDA-fractie over het wetsvoorstel waarbij de Ad-pilots in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) werden ingebed, geantwoord dat er verschillende instrumenten ingezet zouden worden om de bekendheid van de Ad-programma's te vergroten¹. Zo werden via de werkgeversorga-

¹ Kamerstuk 30 971, nr. 6.

nisaties, de hogescholen en de mbo-decanen flyers onder werkgevers, werknemers en mbo-deelnemers verspreid. Ook hogescholen, werkgeversorganisaties en andere partijen zouden hun kanalen gebruiken om aandacht voor de Ad-programma's te vragen. De leden vragen op welke wijze de staatssecretaris deze keer wel van plan is om een doeltreffende communicatiestrategie op te zetten.

Herijken en herbeoordelen van bestaande Ad's

De leden van de PVV-fractie vragen of er voor de Ad-opleidingen een zelfstandige (her)accreditatie zal plaatsvinden of als onderdeel van de (her)accreditatie van de bijbehorende bachelor.

De leden van de SP-fractie merken op dat er, volgens de onderzoekscommissie, een verschil is in succes tussen verschillende Ad-programma's. Waar bestaan deze verschillen uit, en hoe zijn deze te verklaren, zo vragen voornoemde leden.

Voorts vragen zij wat de precieze rol van de NVAO¹ gaat zijn bij de definitieve invoering van de Ad-programma's. Wanneer en hoe gaan de opleidingen geaccrediteerd worden? Worden voor deze Ad-opleidingen aparte criteria opgesteld, en waar gaan deze uit bestaan? Hoe worden de suggesties van de NVAO uit het onderzoeksrapport meegenomen in de definitieve invoering, zo vragen de leden.

4. Reacties van stakeholders

De leden van de PVV-fractie vragen wat precies de verschillen zijn tussen het vigerende besturingsmodel in het mbo en dat in het hbo. De leden vragen welke voordelen het hbo-besturingsmodel oplevert buiten het «zekerstellen van het hbo-karakter van het Ad».

De leden van de SP-fractie merken op dat er wordt gesteld dat de Toets Macrodoelmatigheid moet waarborgen dat de Ad niet het karakter van een bedrijfsopleiding heeft. Hoe gaat dat geborgd worden? De opleidingen zijn immers zeer sterk met het werkveld en samenwerkende bedrijven verbonden. Wat is het karakter dat de staatssecretaris wel voor ogen heeft, aangezien het uiteindelijk een opleiding voor werkenden moet worden, zo vragen de leden.

5. Tot slot

De leden van de SP-fractie vragen hoe de Ad-programma's gemonitord gaan worden en wanneer een eerste evaluatie te verwachten is.

¹ NVAO: Nederlands Vlaamse
Accreditatieorganisatie.